

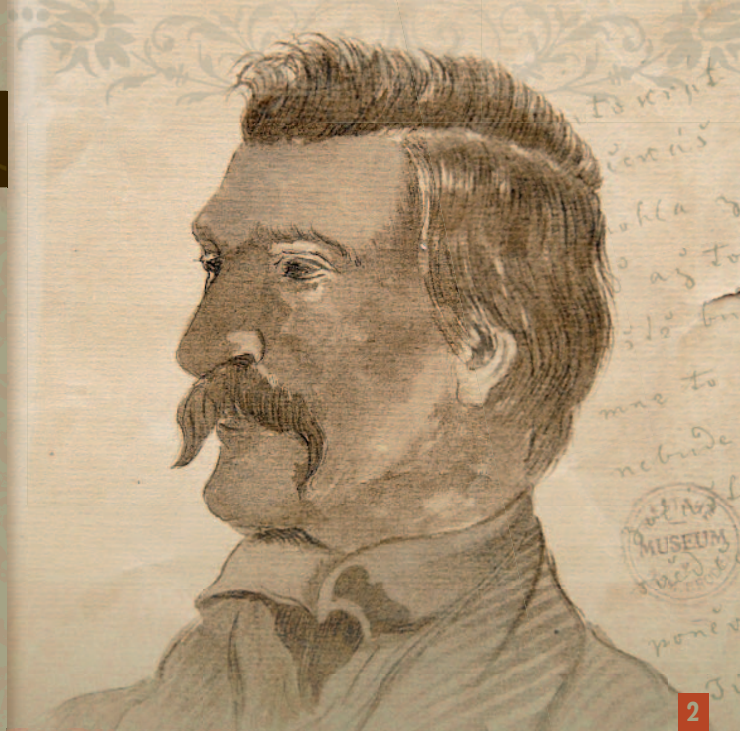
KAREL HAVLÍČEK BOROVSKÝ

A konci II. světové války, 5. května 1945, se na náměstí sešli Brodští a město po staletí zvané Německý Brod, přejmenovali na Brod Havlíčkův, což bylo později potvrzeno úředně. Novinář, politik a spisovatel první poloviny 19. století je tak jedinou osobností českých novodobých dějin jejíž jméno nese město, ač není Havlíčkovým městem rodným a on ani do jeho historie nijak významněji nezasáhl. Přesto se město k jeho odkazu vždy hlásilo a hlásí a není městem jediným. Po celých Čechách najdeme bezpočet Havlíčkových pomníků, pamětních desek, náměstí, ulic, ale i spolků a institucí, nesoucích jeho jméno a svědčících o tom, že Havlíček byl a je osobností mimořádně váženou a ctěnou.

Rodným místem Karla Havlíčka je nyní městyň, od roku 1949 zvaný Havlíčkova Borová, v době založení Rudná Borová a později pouze Borová. Zde poprvé zakřičel 31. října 1821 jako druhorozený syn kupce Matěje a jeho ženy Josefíny. Křtil jej farář Jan Brůžek, který se později stal jeho rádcem a přítelem. Sám Havlíček vzpomíná, že borovská fara byla jeho druhým milovaným domovem. V pěti letech začal navštěvovat borovskou školu, kde moudrý učitel Antonín Líněk záhy poznal nevšední nadání malého chlapce a doporučil rodičům jeho další studia. V necelých deseti letech pak poslali rodiče malého Karla na studia na hlavní školu do Jihlavy, aby se naučil dobře německy. V Jihlavě dlouho nepobyl a po roce přestoupil na hlavní školu do Německého Brodu. Po dvou letech postoupil na slavné brodské gymnázium, vedené osvícenými želivskými premonstráty a tady se poprvé seznámil s vlasteneckými ideály českého národa.

1

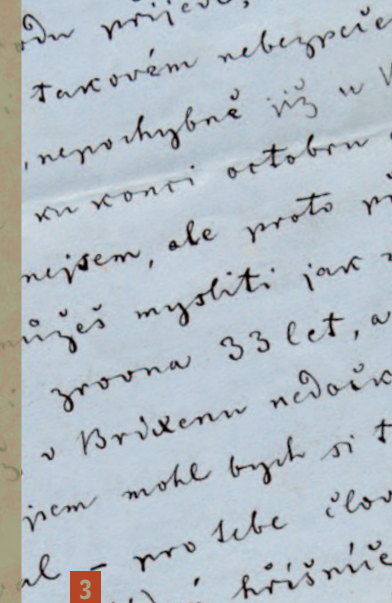
2

Roku 1833 se do Německého Brodu přestěhovali rodiče Karla Havlíčka, když předtím zakoupili jeden z nejkrásnějších domů na brodském náměstí a stejně jako v Borové, zde zřídili kupecký krám. Otec Karla Havlíčka Matěj byl velmi podnikavý a obchod dobře prosperoval.

Gymnázium ukončil Havlíček v roce 1838 s výborným prospěchem a odešel studovat „filosofii“ do Prahy. V universitní kapli navštěvoval přednášky kněze a universitního učitele Bernarda Bolzana, vedené v osvěcenském duchu a ve studentském prostředí poznával romantické myšlenky českého národního obrození. Studoval Jungmannův slovník, pilně četl díla Kollára, Šafaříka, Čelakovského. Po vzoru vikáře Brůžka se chtěl stát vlasteneckým knězem a buditelky působit mezi lidem. Po ročním pobytu v pražském semináři odešel zklamán a rozhořčen postojí tamního kněžstva. Musel hledat zaměstnání a nakonec, na doporučení Šafaříka, získal místo vychovatele v rodině profesora Ševyřeva v Moskvě. Zde pokračoval ve slavistických studiích a dychtivě se seznamoval s ruským životem a kulturou. Dostalo se mu však obrovského rozčarování, když svoje idealistické představy

o slovanské vzájemnosti konfrontoval s realitou carské říše. Již v Rusku psal satirické epigramy a po návratu do Čech svoji ruskou zkušenost popsal ve fejetonech „Obrazy z Rus“. Jeden rok prožil u maminky v Německém Brodě, která těsně před jeho návratem odovděla a kromě psaní organizoval v Německém Brodě i české ochotnické divadlo. Na podzim 1845 odešel Havlíček do Prahy. V literárních kruzích na sebe upozornil ostrou kritikou povídky Josefa Kajetána Tyla „Poslední Čech“, kterou proti sobě postavil konzervativní část pražské vlastenecké společnosti.

Přesto někteří poznali jeho literární talent a ocenili jeho odmítání planého vlastenectví. Od 1. 1. 1846 se stal redaktorem Pražských novin na doporučení samotného Františka Palackého. Navzdory cenzuře záhy z tohoto vládního listu vytvořil moderní liberální noviny. V listopadu a prosinci 1846 uveřejnil Karel Havlíček v Pražských novinách svůj slavný článek na pokračování „Co jest obec“, v němž vynikajícím způsobem vysvětlil evropský demokratický a liberální program a vztah jednotlivce a společnosti. Polemiku ve vlasteneckých kruzích vyvolal jeho článek „Slovan a Čech“, ve kterém dokázal svoji historickou prozíravost a tvrdě odmítl naivní ideu slovanské národnosti. Významné byly i mnohé další články věnované potřebě české školy průmyslové, úloze tisku, významu učitelstva i událostí revolučního roku 1848 postavily Havlíčka do středu politického dění. Stejně jako Palacký či Rieger podporoval myšlenku austroslavismu, federalizaci rakou-

3

ského císařství na národnostním principu a usiloval o demokratické reformy. 5. dubna 1848 vyšlo první číslo Národních novin. Havlíček byl hlavním redaktorem a podnik financoval hrabě Vojtěch Deym. Jedním z mnoha příspěvůatelů Národních novin byl sám František Palacký, který zde uveřejnil řadu článků seznamujících veřejnost s fungováním politické demokracie. Po porážce revoluce kritizoval Havlíček stále ostřeji snahy o obnovení absolutismu a Národní noviny se staly opozičním listem. Za článek „Výklad oktrojované ústavy od 4. března“ (1849) byl Havlíček dokonce postaven před soud. V lednu 1850 byly Národní noviny úředně zastaveny.

Obr. 1: Havlíčkův dům

Obr. 2: Jacki Hoffer: podobenka Karla Havlíčka pro potřeby policejního archivu (asi r. 1851)

Obr. 3: ukázka rukopisu – dopis Karla Havlíčka bratru Františkovi do Německého Brodu z 31. 10. 1854

4

Od jara 1848 byl Havlíček ženatý s Julií Sýkorovou a 23. prosince 1848 se jim narodila dcera Zdenka. Karel Havlíček odešel s rodinou do Kutné Hory a krátce vydával teď již zcela opoziční týdeník Slovan. Vystupoval zde nejen proti absolutistickým tendencím vlády, ale i proti církevní hierarchii a brzy opět stanul před soudem za porušení tiskového zákona. V srpnu 1850 Havlíček vzdal otravný boj s vládou a na podzim se s rodinou přestěhoval do Německého Brodu.

Matka přenechala Havlíčkovi krásný byt v prvním patře svého domu. Mínil koupit v okolí Německého Brodu statek a zabývat se hospodařením. K realizaci jeho podnikatelských plánů však

Obr. 4: Josef Mathauser: Havlíček se loučí s rodinou (2. pol. 19. stol., olej a plátno)

Obr. 5: obálka a dopis Karla Havlíčka bratru Františkovi do Německého Brodu z 31. 10. 1854

5

nedošlo. V noci z 15. na 16. prosince 1851 byl zatčen a deportován do Brixenu v jižním Tyrolsku, kde byl nucen žít, sice na vládní útraty, ale v samotě a izolaci od veřejného života. Havlíčkovy liberální názory, kladoucí důraz na požadavky státoprávní a národnostní, byly pro vládu nebezpečnější než útočná protistátní politika radikálních demokratů. Bylo třeba jej umlčet.

V Brixenu napsal Havlíček slavné básnické skladby „Tyrolské elegie“, „Křest sv. Vladimíra“ a „Král Láva“. Později

vláda povolila, aby za ním přijela manželka s dcerou, ale po jejich odjezdu se cítil ještě osamělejší. Nakonec podal poníženou žádost o povolení návratu do Čech. Jeho návrat byl smutný. Manželka Julie zemřela na tuberkulózu a i u Havlíčka se brzy projevila nákaza. Konec života prožil v osamocení v domě svého bratra Františka v Německém Brodu. Zemřel v Praze 29. července 1856. Bylo mu necelých 35 let. Jeho pohřeb se stal národní manifestací a brzy vznikla „havlíčkovská legenda“, v různých podobách představovaná dodnes.

Vydalo Město Havlíčkův Brod
Turistické informační centrum
Havlíčkovské náměstí 57
580 01 Havlíčkův Brod
tel.: +420 569 497 109, 569 497 357
e-mail: icentrum@muhb.cz
www.muhb.cz

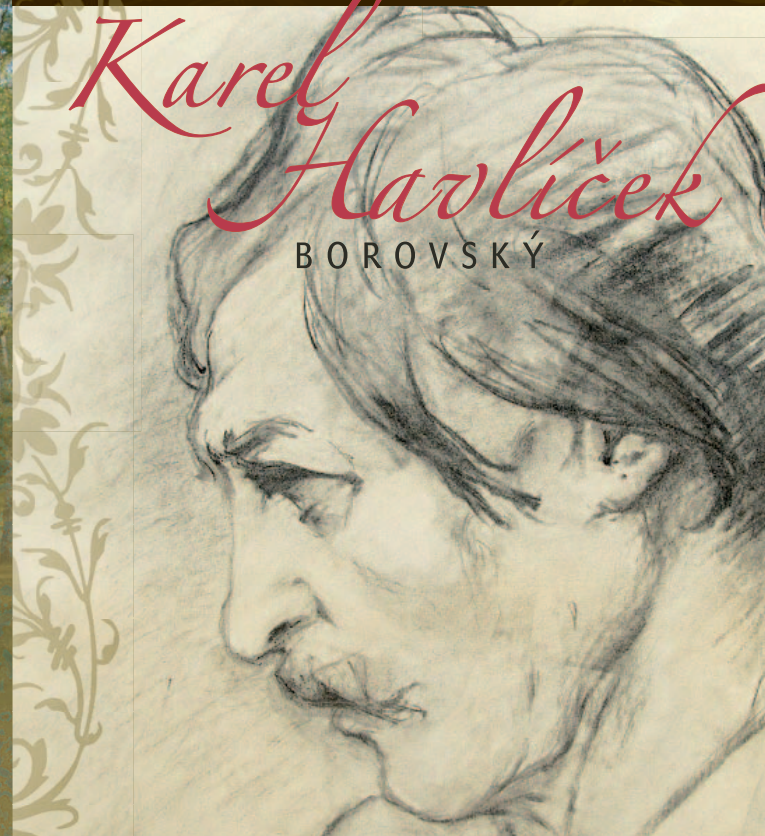
Tisk a grafická úprava: www.judacreative.cz
Foto: Zdeněk Málek, reprodukce na obálce materiálu – Ladislav Šaloun:
Karel Havlíček (1. pol. 20. stol., studie k podobizně Karla Havlíčka Borovského z doby jeho pobytu v Brixenu, uhel a papír)
Podklady poskytl Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod

HAVLÍČKŮV BROD

Karel Havlíček

BOROVSKÝ

VYDÁNO KE 200. VÝROČÍ NAROZENÍ A 165. VÝROČÍ ÚMRTÍ

